

Όπως τα έζησα από την πρώτη γραμμή

Ο Γιάννης Βαρβιτσιώτης,
στον δεύτερο τόμο των
απομνημονευμάτων του, καλύπτει
την περίοδο από την άνοδο του ΠαΣοΚ
στην εξουσία (1981) ως την πτώση
της κυβέρνησης Μπτσοτάκη (1993)

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗ

Στην Ελλάδα δεν έχουμε πολλούς πολιτικούς που γράφουν όσα έζησαν. Ελάχιστες εξαιρέσεις περνούν από το μυαλό μου: Γεώργιος Ράλλης, Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, Λεωνίδας Κύρκος, Κώστας Σημίτης και λυπάμαι αν λησμονώ κάποιους.

Ευτυχώς μεταξύ των εξαιρέσεων συγκαταλέγεται ο Γιάννης Βαρβιτσιώτης, ένας άνθρωπος που έζησε από την πρώτη γραμμή και με πρωταγωνιστικό ρόλο την ελληνική πολιτική ζωή μισού αιώνα.

Ο πρώτος τόμος των απομνημονευμάτων του αφορούσε την είσοδό του στην πολιτική, αρχές της δεκαετίας του '60, τη δικτατορία και τις κυβερνήσεις Καραμανλή της Μεταπολίτευσης.

Τώρα κυκλοφορεί ο δεύτερος τόμος που καλύπτει την περίοδο από την άνοδο του ΠαΣοΚ στην εξουσία (1981) ως την πτώση της κυβέρνησης Μπτσοτάκη (1993).

Υποθέτω και ελπίζω ότι θα ακολουθήσει τρίτος.

Να συμφωνήσουμε ότι τα απομνημονεύματα ενός πολιτικού δεν είναι και ούτε πρέπει άλλωστε να αποτελούν μια άσκηση ναρκισσισμού και αυτοδικαίωσης.

Είναι μια προσωπική κατάθεση γεγονότων, δεδομένων, εκτιμήσεων και εξηγήσεων που μέσα από έναν αναπόφευκτο υποκειμενισμό επιτρέπει σε όλους, και κυρίως στους ιστορικούς του μέλλοντος, να καταλάβουμε γιατί τα πράγματα έγιναν έτσι και όχι αλλιώς.

Στην άσκηση αυτή ο Βαρβιτσιώτης έχει δύο αναντίρρητα πλεονεκτήματα.

Αφενός, γράφει απλά, λιτά και, κυρίως, καθαρά. Χωρίς πάθη και φανατισμό, ακόμα και για τους πολιτικούς αντιπάλους του.

Αφετέρου, δεν γράφει μόνο αλλά και ρωτάει για να καταλάβει (μαζί του κι εμείς...) ό,τι δεν του φαίνεται προφανές και αυτονόητο.

Πασχίζει όχι μόνο να περιγράψει αλλά και να εξηγήσει θέτοντας υπό κριση και τις δικές του βεβαιότητες.

Είναι χαρακτηριστική, για παράδειγμα, η προσπάθειά του να αναζητήσει

Ο Γιάννης Βαρβιτσιώτης, ένας άνθρωπος που έζησε από την πρώτη γραμμή και με πρωταγωνιστικό ρόλο την ελληνική πολιτική ζωή μισού αιώνα

στον Καραμανλή». Σε εμάς ίσως να φαίνεται παράξενο. Αλλά στις προηγούμενες γενιές ο μαγνητισμός και η υπεροχή του εκάστοτε «μεγάλου ανδρός» από τον Βενιζέλο έως τον Καραμανλή και τον Ανδρέα Παπανδρέου θεωρείται περίπου δεδομένη και αυταπόδεικτη για τους πολιτικούς φίλους του.

Δεν είναι τυχαίο ότι η διεισδυτική αφήγηση του Βαρβιτσιώτη αρχίζει να αδυνατίζει όταν φτάνει στην αυτοκτονική εμπλοκή της διακυβέρνησης Μπτσοτάκη στο λεγόμενο Μακεδονικό – μιλάμε για μια περιπέτεια που, κατά πολλούς, αδίκασε συνολικά την κυβέρνηση εκείνη και σε μεγάλο βαθμό οδήγησε στην πτώση της.

Διότι είναι προφανές για όσους ζήσαμε εκείνα τα γεγονότα ότι ο ρόλος του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας μπορεί να μην έχει διερευνηθεί διεξοδικά ως τώρα αλλά ήταν καθοριστικός για τη δημιουργία ενός «εθνικού θέματος» σχεδόν εκ του μηδενός.

Το αδιέξοδο στο Μακεδονικό περιλαμβάνει αναπόφευκτα και έναν παράγοντα «Καραμανλής» και όχι μόνο «Μπτσοτάκης» ή «Σαμαράς».

Αντιθέτως είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα η μαρτυρία του Βαρβιτσιώτη για τη μετατροπή του «εθνικού θέματος» πρώτα σε πεδίο κομματικής αντιπαράθεσης με την αντιπολίτευση (τον Παπανδρέου κυρίως) και ακολούθως σε μοχλό εσωκομματικού ανταγωνισμού μέσα στη ΝΔ για την αμφισβήτηση και τη διαδοχή του Κ. Μπτσοτάκη.

Τούτων όλων δοθέντων, ο Βαρβιτσιώτης καταθέτει μια τεκμηριωμένη και αποφορτισμένη μαρτυρία της πορείας του χωρίς να προσπερνά τα όποια λάθη (παραδέχεται, για παράδειγμα, ότι έκανε λάθος όταν ψήφισε τον Αβέρωφ στην αναμέτρηση με τον Ράλλη για την πρωθυπουργία) και χωρίς να παραλείπει τις μικρές ιστορίες που δίνουν πάντα νοστιμιά στη μεγάλη αφήγηση.

Παρεξηγήσεις, τριβές, αντιδικίες ή μικρές προδοσίες, νίκες και ήττες, ενθουσιασμοί και απογοητεύσεις, συμπάθειες και αντιπάθειες, δεν λείπουν από την καταμέτρηση.

Ευτυχώς, θα έλεγα! Ουδείς διεκδικεί την ψευδαίσθηση ότι η πολιτική είναι μια αντιπαράθεση λευκών ιπποτών ή ότι μια πολιτική πορεία μισού αιώνα είναι κάτι σαν σχολική εκδρομή.

Το βέβαιο είναι πάντως ότι αυτή την πορεία ο Βαρβιτσιώτης την έκανε με την αξιοπρέπεια, τη μετριοπάθεια και την εντιμότητα που τον χαρακτηρίζει, κάτι που προκύπτει ανάγλυφα και από τις σελίδες της μαρτυρίας του.

μέσα και από μαρτυρίες τρίτων έναν πραγματικό (κατά τη γνώμη του) λόγο για τον οποίο ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν πρότεινε ξανά τον Κωνσταντίνο Καραμανλή για Πρόεδρο της Δημοκρατίας το 1985.

Κάτι που σε πολλούς φαίνεται εκ των υστέρων προφανές, ακόμα κι αν τότε δεν είχαν υποψιαστεί τίποτε, ο Βαρβιτσιώτης το αναδεικνύει άξιο ερμηνείας.

Ίσως επειδή σε όλη την αφήγηση του Βαρβιτσιώτη βασικός ήρωας και σημείο αδιαφιλονίκητης αναφοράς

δεν είναι μόνο ο ίδιος αλλά και ο Καραμανλής. Η υπεροχή του ιδρυτή της ΝΔ θεωρείται τόσο φυσιολογική και αυτονόητη ώστε ο συγγραφέας δεν μπαίνει καν στον κόπο να την εξηγήσει ή να την τεκμηριώσει.

Για αυτόν ο Καραμανλής είναι ο Καραμανλής. Τελεία.

Υπό αυτή την έννοια, το ερώτημα που τίθεται για το 1985 δεν είναι αν ο Παπανδρέου έκανε μια λογική (όπως απεδείχθη) πολιτική κίνηση αλλά (περίπου) «πώς τόλμωσε και την έφερε

Μια προσωπική κατάθεση γεγονότων, δεδομένων, εκτιμήσεων και εξηγήσεων που μέσα από έναν αναπόφευκτο υποκειμενισμό επιτρέπει σε όλους, και κυρίως στους ιστορικούς του μέλλοντος, να καταλάβουμε γιατί τα πράγματα έγιναν έτσι και όχι αλλιώς

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ
Όπως τα έζησα, Βιβλίο Β' (1981-1993)

Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2017, σελ. 456, τιμή 18,80 ευρώ

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ
Όπως τα έζησα